

Ivan Pregelj.

BOŽJE POTI.

II. Mati Marija v snegovih.

V tistih dneh od svete Majdalene do svetega Jerneja, ki smo jim šolarji takrat dies caniculares ali pasji rekli, so nas šolarje učitelji, če smo prav lepo prositi hoteli in si to dobroto s pridnostjo in lepim vedenjem služili, sicer ne prav radi pa vendar iz šol za kratke vakance domov puščali, da bi svoje ljube domače obiskali in se v dobrem ajerju za bridke tentamina ali izkušnje ob koncu leta telesno pa tudi v pameti lepo pripravili, okrepili in utrdili.

Tako se je zgodilo, da sem tudi jaz šel k svojim ljubim staršem domov. Vso pot sem vriskal pa pel, ptiče oponašal pa še marsikaj nemumnega počel. Pa sem si tako pot izbral, da sem ves čas le po hribih šel pa domačim, kakor pravimo, od zadaj po tolminski bližnjici v hišo padel. Taka pot po vrhovih — ojej, kolikokrat sem še tako rajškal pozneje! — nu, kratka ni, pa je zato brez prahu in muh, brez konjskih fig pa tolminskih vojnikov bridkih kletvin. Solnce je tukaj gori kar sam kres, nebo je sinjina brez dna, a borja s planin čelo hladi.

Stopil sem pod rodno streho pa sem našel bridko žalost za mrzlo pečjo. Moj ljubi oče je bil hudo zbolel. Kaj da ga boli, mi ni potožil, jamral pa je, da ga tepe sam Bog, ki mu je poleti bolezen poslal, ko je dela največ. Moja mati, sirota — ki že od Eve tri vogle v hiši podpira, v tistih hudih časih je kar štiri držala. Pa se nisem oščajal, sem za motiko prijel, za srp in kosó, grabil, trosil, švigal in mlatil, kakor sem vedel in znal, da se je uboga mati vsaj mrvico oddehnila in odpočila.

Zdaj pa moram še povedati kaj sem novega pri tistem hudem delu spoznal. Blagor mu, bom dejal, kdor svojo zemljo s svojim znojem gnoji! Vsa druga dela so zmislili ljudje, kmetiški stan pa je zapovedal Bog sam. Pa še tedaj, ko je Adama za greh preklel; še to prekletstvo, še trnje in osat je človeku v svoji dobroti v srečo obrnil, čast in hvala Mu vekomaj!...

Za praznik svetega Jakoba pa, ko sem od maše prišel, mi je prižokala mati čez prag naproti. Da očetu noge otekajo, je rekla, pa je nisem, krota mlada, umel, zakaj bi to moralo biti že tako hudó. Pa me je mati objela, zajokala in rekla:

»Balant! Če Bog kako ne odloži in če očetu bolje ne bo, s tvojo šolo bo proč.« Pogledal sem jo žalostno in nič pametnega nisem vedel

povedati. »Bo že Mati Marija pomagala,« sem dejal prav po otročje brez prave misli in vere, pa se je vendar materi lice uvedrilo in je rekla:

»Daleč ne bom mogla, pa sem dejala, k Mariji Snežnici nad Avčami bi se pa le zaobljubila. Da bi le nikoli na svetu ne imela težje poti!«

Tako je rekla mati, pa je za tisto prvo nedeljo v avgustu, ko je nad Avčami shod, vendar imela še težjo pot. Oče je za silo shodil, pa je ona legla, da so jo prevideli in v sveto olje dejali.

Takrat sem vstal očetu za moč in materi za življenje na božjo pot k Mariji nad Avčami, pa še sam zase, da bi moje ščle ne bile vse proč. Od takrat sem storil kajti težkih poti, nobena mi ni bila bolj trudna. V solncu sem medlel, žejen sem bil, moliti sem hotel pa od same žalosti nisem znal. Eno pesem tolminsko sem gnal vso pot: Srce me balí, pamagi, Marije, mi Ti! Pa me je sama hudoba z goré nazaj vlekla pa mi ob vsakem koraku vpila v uho: Nè Bog ne malič, ne pomaga nič, tvojo mater oblil je mrtvaški pot! Sredi solnca sem hodil, sred belega dne. Rdeče rože so rastle v senožeti: Pa mi je bilo, da ni ne solnca ne dne, da je črna noč in da same mrtvaške sveče gore. Po mrliču je dišalo iz rož, zvonovi z goré pa so vpili: Nesite jo v grob, nesite jo v grob!...

Ni ne vem, kako sem prišel na goro. Kar pa vem, vem kakor iz pravljice, kakor da nisem bil jaz sam. V cerkvi sem bil. Duhovnik je s prižnice bral:

»V začetku in pred vsem časom sem bila ustvarjena in vekomaj ne bom nehala biti in v svetem prebivališču sem pred njim služila. In tako sem na Sionu utrjena in v svetem mestu prav tako počivam in v Jeruzalemu je moja oblast.«

»In ukoreninila sem se med častitim ljudstvom, ki je del mojega Boga in moj delež...«

Ob tej zadnji skrivnosti je zdajci spadla z mene vsa žalost in skrb. Ljudje ob meni so stoje poslušali božjo besedo, jaz pa sem se grudil na kolena. In še sem slišal, ko je bral duhovni, da je povzdignila neka žena izmed množice svoj glas in rekla: Blagor telesu, ki te je nosilo, blagor prsim, ki so te dojile... Meni je bilo, kakor da slišim sladki glas svoje rodne matere. Strašna ljubezen se je vnela v meni. Nisem jokal, nisem prosil, nisem molil. Le tja gori v sveti oltar sem zrl precartani božji Materi, nebeški Gospé v oči in premilo lice... In tedaj — Deus, Deus meus! — sem videl. Dobrotnica moja nebeška me je pogledala, se mi nasmehnila in mi prikimala. Uho ni slišalo, kakor je takrat z nebeških višav spregovorilo v moje plaho otroško srce.

»Balant,« sem slišal, »Balant, le veselo pa hitro domov! Mater ljubi pa očeta spoštuj!« — — —

Vrnil sem se domov. Oče je sedel pred hišo in se solnčil. Hudo šibek je še bil. Ko pa je mene zagledal, je vstal, mi stopil naproti pa tako dejal:

»Hoditi pa znaš! Ob letu, če Bog da, pojdemo z našo materjo v treh!« Nič več... Jaz pa še danes od sreče in hvaležnosti tisti tolminski magnificat pojem pri vsaki stopinji svojih visokih in nizkih poti:

»Srce me balí, pamagi, Marije, mi Ti!«

Magajna Bogomir:

GOZDOVNIK.

I.

IZZA Snežnika se je dvignilo solnce. Morje zlatega ognja je zavalovalo na valovita pobočja Gabrške planote. »Glej solnce, zlato solnce; glej jutro, zlato jutro!« Jerebka je zafrfotala izza brinja in truma mladičev — za hip v zrak in nato za kamene — vsak mladič za svoj kamen — za hip. Mir — le barva žarkov, le barva visoke trave in rož in vonj rož. Mir!

Po pobočjih so sanjarili gozdovi.

Kot morje rdeče je bila svetloba jutra, kot morje zeleno barva borovja — od obzorja do obzorja — kot morje zeleno čez griče, okroglice, kadunje, mimo jas, mimo staje, kjer so počivale ovce nekoč, ko še ni bilo borov, mimo mlak, mimo močil, in preko nekdanje pustinje.

Borovje — oj gozd čudnolepe tišine — gozd pravljic ki so kot življenje, gozd samotnega petja nočnih sap.

Gozdovnik Ivan Traven je sedel v tem zalem jutru na grebenu Vremščice in sanjaril v planote. Štirideset let mu je razodevala moškost, velike oči so govorile o ljubezni, oj veliki ljubezni, silne mišice na rokah o delu, samem delu dolgih dvajseterih let. Sedel je Ivan Traven na grebenu in oči so mu gorele v veseli ljubezni kot iz blaženstva.

»Dvajset let! Bori, ljubi moji otročki!«

In bežale so mimo njega slike kot v čudovitem filmu. Od obzorij do obzorij puščava nekoč. Hodil je on dvajsetletni fant po širni zemlji in je videl gozdove: hraste tisočletne, vitke smreke, brhke hojke, breze dekliske. Hodil je po svetu in sanjaril o domu. Vrnil se je — dom pa je bil puščava, oj — od obzorij do obzorij.

Sedel je takrat vrh Vremščice in iz njega so se ustvarjale slike: Nad sivo puščavo, nad kamenjem, nad brinjem kipe gozdovi, valuje zeleno morje, raste bogastvo ljudi, raste življenje, silno, lepo življenje. O zlate sanje!

Otvorjal je slike, sanjaril je privide, sanje so postale resničnost. Zganile so se njegove mišice, izgovorjena je bila prva beseda. Poslušali so jo ljudje in se smejali: »Bedak je. Tujina mu je zblodila možgane. Kamen bi hotel pretvoriti v les. Saj ni Kristus on, da bi čudeže delal.« Ni našla odmeva njegova beseda, našle so ga mišice. Od jutra v večer je hodil po puščavi z motiko, s prstjo, z naročjem borovčičev, čisto

majčkenih borovčičev, otročičkov malih, ki so nežni kot sveže mahovje. In glej, borovci so se zagrizli — ti otročički — v pest grude in zagrizli so se v same razpoke kamenja in živeli so ti otročički in srkali so hrano iz zraka in srkali so hrano iz skal, ki jih je razkrajal dež in sami sebi so z iglami gnojili, ti čudoviti otročički.

In rekli so ljudje: »Ni neumen ta človek. Belo puščavo zna barvati v zeleno. Pojdimo in storimo tudi mi tako!«

Šli so in delali tako in glej čudo — kamenje se je spreminjalo v drevesa.

Dvajset let, dvajset dolgih let od jutra v večer. Oj gozdovnik, bori, bori od obzorij do obzorij in še nekaj — pod bori rasto še smrekice, čisto majcene smrekice — dvajset let še in bodo od obzorij do obzorij milijoni.

II.

Gledal je gozdovnik po dolinah in gledal še nekam drugam. Ni tako daleč to, kamor je gledal. Komaj dvesto metrov je bilo — tista ograda Kovačeva.

V ogradi pa je rastla trava zelena in rože pisane in je bil v ogradi Joža, ki je to travo in rože kosil in je bila — oj čujte — čudovito lepa njegova sestra Cvetka, tista, ki ima dvajset let! Oči, kot da bi bili angelci skriti v njih, lička, rdeča kot rože in ki je imela, čujte — rada njega — gozdovnika Travnar in ki bo, čujte, drugi teden njegova žena.

»Hej, juhej, moja žena bo!«

Delal je dvajset let in ni mislil na srečo, ki je dodeljena otrokom tega sveta, dvajset let ga je neizprosno klicalo delo, dvajset let ga je trebala planota in dvajset let so bili le gozdi njegova ljubezen.

In vendar jo je sanjal — njo cvetko Cvetko v večerih, ko je ves utrujen zapiral oči — sanjal je to čudovito rožo s Krasa, ki menda še rojena ni, to rožo, ki bi vsa deviška morala vzbrsteti nekje v koči, ki je vsa skrita med drevesi.

Pa je že živela ta rožica takrat in gozdovnik ni vedel — oj ti neumni gozdovnik! Hodil je za njim otročiček, punčka kot rožica — a otročiček — nežen še kot mlado drevesce. Nosil je košarico za njim, v košari pa so bili borovčki. Šalil se je z njo in s pet in dvajsetimi krajcarji jo je nagradil vsak dan. Zgodilo se je, da se je punčka utrudila, tako v večeru, ko sta se vračala domov. Zadevale so se nožice ob grdo, ostro kamenje in glej — telesce se je pristavilo naenkrat in plave oči so se dvignile tiho, nemo k njemu. Gozdovnik je razumel. Opasal je košaro čez ramo — v košaro pa hop z njo — Cvetko malo, srčkano in nato je šlo po rebreh, hej, hi, juhej! med vriskom in smehom v dolino.

Kot da bi bila mala Trnjulčica, jo je nosil, ta stric gozdovnik.

Minila so leta in zgodilo se je nekaj kar se zgodi dostikrat.

»Mucek mali, daj drevesce sem,« je rekel gozdar.

Toda mucek mali ni odgovoril in gozdovnik se je začudil in se ozrl kvišku in glej — mucek mali se je oziral srdito v njega.

»Nisem mucek mali, veš, Ivan, nisem mucek mali.«

»Vraga,« se je zdrznil gozdovnik in strmel v čudnolepi obraz pred seboj. Kot dva srdita angela je gledalo vanj dvoje oči.

»Nisem mucek mali, da veš.«

Takrat se je prvič spomnil Ivan, da ima mucek mali že šestnajst let in da je razvita kot roža ob koncu pomladi in da ima dušo dekleško, in da sploh ni mucek mali več.

Od tistega dne je govoril malo. Mrk in zamišljen je hodil pred njo, razbijal kamenje, sadil drevesa, sanjal, ne da bi vedel o čem. Manjkalo mu je nekaj in ni vedel kaj. Včasih je skoraj zaklel grdo kot Turek, a ni pomagalo nič. Manjkalo je vseeno nekaj in sam ni vedel kaj. Ponoči je zatisnil oči, pa spanec ni hotel in ni hotel priti. Po sobi pa je iz teme rastel gozd in v tem gozdu je bila vsak večer cvetka in ta cvetka je bila Cvetka Kovačeva. Končno se je le zavedel, da je na gmajni izgubil srce in ustrašil se je hudo. Vzel je ogledalo iz telovnika, toda strašno ogledalo je neusmiljeno pravilo: Mož napačen nisi sicer in krepko postavbo imaš, a štirideset, štirideset jih bo kmalu, gozdovnik predragi!

Naposled se je vseeno okorajžil in ji kupil veliko, rdeče, cukreno srce in na njem je bilo napisano tako:

Vzemi, deklica, srce rdeče!

Ljubim, te, ljubim goreče.

Al' me kaj ljubiš, povej!

Na gmajni ji je dal to srce. Tri dni jo je gledal ves plašen. Deklica ni govorila nič. Strašno sram ga je bilo, da je kupil tako srce in vsako uro si je govoril, da je bil bedak najneumnejši na vsem božjem svetu, ker je kupil tako srce. Četrty dan pa je hotel zapeljati voz na krivo stran in je vprašal šalljivo:

»Nu, ti, kaku t' je dapala pesmca na ceglu?«

In glej — gozdar se je ustrašil tako kot nikdar v življenju. Mali muc je pristopil tik do njega, prav tik do njega in ga gledal in gledal v oči in nato se je mali muc vrgel njemu krog vratu in jokal in jokal in neprestano jokal...

Tisti dan je šel gozdovnik na vrh Vremščice in vriskal tako, da je bilo slišati v štiri doline naokrog. Našel je dušo, ki jo je iskal, dušo širokih prostranih gozdov.

Danes pa je razmetavala Cvetka redove za svojim bratom. Rdeča ruta se je zlatila v solncu, obrazek je bil tih, srečen, gozdar pa je zrl z grebena k njej.

(Konec prihodnjič.)

I. Sejavec.

Ko mi bo дано...

Ko mi bo дано
do zadnje kapljice izkrvaveti,
ko mi bo дано
trudnemu umreti —

hotel bi k zvezdam
v azur poleteti,
v večnost neba svojo dušo izliti,
kot kaplja v morje
v neskončnost preiti...

Jindrich š. Baar — Grušenjka:

ČUDOVITE SANJE.

(Konec.)

III.

Z DRAVO in trdno spanje je imel gospodar, nežen in kakor pajčevina tenak san pa je dremala ob njegovi strani gospodinja. Ko je dete zajokalo, se je takoj vzbudila in segla po zibelki. Noč gre tiho naprej, zlate zvezde gledajo druga za drugo skozi nezastrita okna, v globoki tišini bije na veži enajst. Komaj je utihnil zadnji udarec, vstaja iz svoje postelje gospodar.

»Kam pa greš?« ga vpraša žena.

»Žejen sem. Moram do reke po vode,« ji odvrne čemerno in gre ven skozi duri. Na veži je zahreščala kljuka, na klancu so se začeli koraki in se izgubili v nočno tišino.

Gospodaria pelje pot po klancu prav pod oknom male izbice, ki je bila takrat prazna in neobljudena. »Škoda babice, kdo nam bo sedaj pestoval,« si misli gospodar in se ozre v okno. Ali kaj je to? Kakor podnevu vidi razločno babico, ki sedi pri oknu in prede.

»Marjeta! Za Boga! Vi ste tu, pa ne pridete nič pogledat k nam?« jo je ogovoril Simon naglo in očitajoč.

»Saj že grem, Simon! Ne huduj se! Hotela sem le končati to prejo.« Takoj je vstala in si otrsela kosmiče z naročja. Kakor blisk je takrat razsvetlilo gospodarjevo pamet: »Šaj je babica mrtva — — — Žena je obrodnica in bi se je močno prestrašila, ko bi bila sama v sobi.« Takoj je postavil obe vedri na tla in se naglo vrnil.

»Poslušaj, Marjanka! Babica je tu in pride k nam, kakor je prihajala na vas,« je povedal na vratih.

»Prav je!« se je zveselila Marjanka. Med tem se že duri odpro in z drobnim korakom vstopi Marjeta. Oblečena je po domače, kakor prejšnje dni; izgovorila je krščanski pozdrav in se posadila na svoje ljubljeno mesto, na desko ob zidu.

»Ni mi dalo miru in sem morala priti obiskat vas in vašo hčer-kico,« je rekla z ljubeznivim glasom in se blaženo nasmehnila.

»No, torej, le oglejte si jo!« jo je takoj povabil oče.

»Gotovo se vam bo dopala,« je rekla mati.

Stara pestunja pa je vstala in se sklonila nad zibelko. Tri križe je lepo naredila nad detetom, vzela jo je v naročje, jo pobožala in potežkala.

»Joj, ta je pa lep otrok,« ga je počastila, dasi ga je pri trepetajoči svetlobi nočne lučke jedva opazila. »Takega pa nimate nobenega; saj ima meglene lase in nebeške oči, kakor angelčki.«

Detje je pri tem spalo v plenice povito in se ni ganilo, le sladak nasmeh je poigraval na belih licih. Oče in mati sta stala pri babici in se skupaj ž njo veselila speče hčerkice. Sam gospodar se je konečno naveličal gledanja in začel pogovor:

»No, babica! Povejte nam torej, kako se kaj imate tam. Prav mnogokrat sva se s Krutinom pozimi pogovarjala o vas, kje da neki ste in kaj da delate?«

»Simon, Simon,« je razpela babica svoje žilaste roke. »Tega ti ne smem povedati! Samo to ti rečem: tam je vse drugače, kakor smo si na vasi predstavljali in o tem govorili.«

»Zakaj pa ne smete povedati? Kako je tam? Saj veste, kako vsi želimo zvedeti resnico,« je silil v njo gospodar.

»O, gospodar! Ničesar me ne poprašuj in ničesar ne želi zvedeti! Človek v telesu ne prenese resnice, resnica ubija ... Z Bogom! Moram že iti od tu.«

Kapelica nad Črnim vrhom.

(Fot. Marega, Gorica.)

»Kam boste že hodila, počakajte še!« sta jo priganjala oba.

»Kam pa naj grem kakor k nam domov?«

»Tako za malo časa ste prišla. Kod pa pojdete?« jo je vprašal Simon.

»Tukaj zadaj, kar čez travnike pojdem. Imam bliže.«

»Vas pa jaz pospremim,« se je odpravljaj tudi gospodar.

»Le ostani, kakor da bi šel,« ga je zahvaljevala mrtva Marjeta.

»Zakaj pa ne,« se je odzvala Marjanka v postelji. »Le pustite ga, naj gre. Veste, da ena stranica vrat na dvorišču pada na tla; vam jih odpre, da se vam kaj ne prigodi.«

Tako sta odšla gospodar in babica. Marjanka je še na postelji slišala, kako so vrata zamahnila, ko so se odpirala in zapirala. Gospodar je že stal za skednjem z babico. Ta ga je še enkrat pogledala prav v obraz in mu rekla:

»Tako, Simon! Danes sem bila tu zadnjikrat ...«

Ko je to izrekla, se je začela izgubljati ... Ni se oddaljila in ni odšla, ampak redčila se je, redčila, dokler ni postala prozorna kakor megla in povsem izginila ...

Bila je ravno polnoč. Izza gozda je vstal ta trenutek zadnji lunin krajec. Simon je slišal razločno, kako je v veži utež na žici stare ure zdrknila in so se začeli prvi četrtni udarci na srednji zvonček, za njimi pa takoj celi udarci na veliki zvon. Gospodar je štel in je naštel — dvanajst. Mrzla rosa je hladila boste noge in Simon se je stresel...

»Kje pa sem in kaj se godi z menoj?« se je prašal samega sebe, ko se je ozrl naokoli. »Tu je vendar kolnica, tam je Koželuhova lopa in to je naš vrt.« Začuden je gledal drevesa, ki so stala kakor zakleta in so le listi v vrhovih tiho šepetali. — »Kje je pa babica?« se je še vprašal kakor v polsnu in že se mu je v glavi zjasnilo. Naenkrat se je spomnil na vse. Otresel se je in hitel domov.

»Prosim te, kod pa hodiš tako dolgo časa,« mu je očitala žena. »Bala sem se že, da se ti kaj zgodi.«

Mož pa ni spregovoril. Sedel je za mizo, potegnil koledar iz miznice, vzel svinčnik in pisal, pisal...

»Zjutraj ti to povem,« je pomiril ženo, ko je legel v posteljo. Takoj je zaspal, kakor da bi ga kdo vrgel v vodo.

IV.

Drugega dne zgodaj — na dan sv. Marjete, patrone srečnih žena — so šli kmetje s klanca v cerkev. Od Šaplovih je šla tudi gospodinja k vpeljevanju. Simon jo je spremil prav do cerkvenih vrat in se poslovil od nje. »Moram dati za prošnje,« je rekel in stopil v zakristijo.

Tam je ležal na oknu šop zloženih listov in cerkvenik z očali na nosu je zapisoval imena in priimke mrtvih, za katere bi moral duhovnik moliti po sveti maši.

Simon je odprl mehur, ko je prišla vrsta nanj, vzel iz njega desetico in jo položil na krožnik. Cerkvnik je oslinil svinčnik in čakal.

»Torej napiši, Martin: za rajnko Marjeto Berovškovo,« je počasi in pretrgoma narekoval Simon.

Cerkovnik je dvignil oči in ni pisal. »To imam že zapisano,« je povedal začudenemu Šaplu.

»Tako? Kdo pa je dal za prošnjo po nji?«

»Krutina —«

»Hm, Krutina! Kako pa je to, da se je revice spomnil?« se je čudil v duhu, ko je pobiral svojo desetico in jo pazljivo vračal k drugemu denarju.

Bilo je že po vpeljavanju, bilo je že po sveti maši in molitve so bile že končane. — Ljudje vstajajo in odhajajo.

Krutina je bil izboren godec. Znal je gosli, zato je imel pravico hoditi na kor. Prebival je bolj daleč od cerkve nego drugi ljudje.

Komaj je Simon stopil iz cerkve, je videl, da ga čaka Krutina.

»O čem si sanjal?«

»Vaša babica, rajnka Marjeta, se mi je prikazala.«

Ko bi se nož zabodel v Simonovo srce, bi tako ne prebledel.

»Kaj praviš? Kaj praviš?« je drhtel z zobmi.

»Zdelo se mi je, da sem pri vas na vasi. Naenkrat se odprejo duri. Ti stopiš ven in rečeš svoji ženi: Poslušaj, Marjanka, tu je babica in pride k nam, kakor je hodila k nam na vas.« — Tako govori Krutina in z besedo za besedo pripoveduje njegove lastne sanje.

»Pojdi, pojdi,« je prijel Šapla Krutino za roko, »ti moraš k nam!«
 »Kaj naj bi delal danes pri vas?«
 »Moraš — moraš,« ga vleče nasilno Simon.

Bolest.

Doma ga posadi za mizo, vzame koledar iz predala in daje popisani list Krutini.

»Kam pa? Kam pa?« ga zadržuje gospodinja, ko gre molče k vratom. »Počakaj vsaj malo! Danes je praznik pri nas. Imamo dobro juho, pokosiš z nami!«

»Ne zameri, gospodinja, prosim te,« jo prosi Krutina, »a ostati ne morem — danes ne morem.«

»Kaj se ti je pa pripetilo? Ves se treseš in si bel v obraz kakor platno.«

»Moža prašaj,« je odvrnil in zbežal.

Vsem ljudem po celem Klancu pa se je zdelo zelo čudno, da sta dva tako vesela moža naenkrat postala tako resna in se ogibata vsake zabave in pijače...

TAM NA VRTNI GREDI

Lojze Golobič:

MOJA IZPOVED.

Sobota; Marijin dan je, pa nihče zanj ne ve. Ne ve loza in ptič v njej, ne ve njiva in plug in dečko, ki voliče poganja. Ne ve vrt, ki bi moral sredi zime vedeti, da ima Ona god. Steze do fare bi se morale pobeliti od čistih deklic, pa so samotne kot grob. Njena znamenja, vržena v sredo polj, od vetra in dežja oglodana, bi morala oživetiti v lučkah. In potlej bi jo poizkal še jaz, zapuščen, kot pesek v pušči, in se ji raztožil.

Tako brez moči sem, da ne morem nositi sam. Vedno sem materi odgrnil prt od srca; in ondaj je ona dvignila pol žalosti in jo smehljaje nosila kot srečo. Pa je revše; jaz pa sem velik — in nisem mogel nositi niti ostale polovice, še to sem raztrosil med druge.

Pa kje je, da ji danes molčim? Tam za Gorjanci, v Beli deželi, kjer so duše bele kot golobci, kjer matere ljubijo in trpe tiho in vdano — in ne izveš za en sam vzdih, za eno samo solzo, pa naj bo bolečina težka kot kamen. Tam je moja mati; daleč, daleč prek gora...

Mati božja, god imaš, pa nikogar ni, da bi ti voščil.

Tako bi začel pred kapelico:

Prav pod noč sem prišel h Tvojemu znamenju, da ne bo nihče vedel za mojo izpoved. Glej, za voščilo Ti povem grehe. Grd sem, Mati; ali vem, da je za Te najslajše vezilo, če koga umiješ od žalosti. Ali bi mene to noč, Mati?

Težko je, kar leži na srcu in črno kot saje. Stokrat sem že jokal nad grehom, ali odkril ga nisem še; danes pa moram izruvati tisto strašno jeklo, ki je zabodeno skozi srce že nad sedem dolgih let:

Februarska noč je ondaj nosila kupe snega z griv v grape. Vetri so hropili skozi drevje in se pognali v lesene stene in divje zamajali mojo kočo.

Noč za nočjo sem vedel za to pesem; v zoro sem jo čakal na postelji, dokler se ni izpela; saj je bila ta pesem moja; pesem ceste, kjer ni božjih znamenj, pesem gorjače, ki mi je ž njo nekdo sekal srce; pesem, ki beži pred Jezusom in Teboj; pesem, ki se piše hudoba; ta pa je dvojba sreče, Boga in nebes...

Taka je bila ondaj moja pesem.

Tisto noč je zatipala steklo tresoča roka. Videl sem, ali veroval nisem v čudeže; zato sem ostal na postelji. Še je drsnilo po steklu.

»Kdo je?« sem nagovoril.

»Mama,« je zunaj zaječalo.

Pa nisem oveseljen zdrvel po veži v materi, kot prejšnji čas, da bi videl velike ljubeče oči in v njih zdravja, toplote, resnice. Da bi ulovil uvelo roko in prvo besedo, ki je sveta in resnična, kot bi jo Ti rekla, božja Mati...

Preko Gorjancev je šla v oni razdivjani noči; le srce ji je bilo še živo, ko je pridrsela do moje bajte. Pa saj ji nisem odkril, kako se je izpraznilo iz mene: pokoj, molitev... Ali vendar je vedela; njeno in moje srce sta v enem. Zato je njeno zbolelo od mojega; in šla je po zdravja zame in zase.

Brez misli sem vstal in šel odpahovat vežna vrata.

»Po kaj ste prišli, mati? — — —«

Mrzlo sem vprašal, kot bi ledeno vodo zlival iz ust.

»Prinesla sem ti — — —«

»Ne maram nič, nisem več vaš.«

Tema se je prelijala iz kotov po veži in v izbo se je kadila. Ali videl sem dvoje oči, velikih in žalostnih; iz oči pa se je točila žalost, ki je ne bom nikoli umil. Marija, ubil bi se za tisto noč, če bi mogel storiti, da bi tiste noči ne bilo.

Še dobro vem, kako je mati hodila po trdi cesti, le eno je vedela celo pot:

Sedem jih imam, Jezus; a glej, za vsakega bi umrla: za Janeza bi, za Tineta, za Toneta, za Micko, za Anko, za Tinko... Zanj, ki ima bukve in bo gospod, pa bi dvakrat umrla. Ali imam greh, če bi zanj po dvakrat vsako kapljo krvi iztočila?

Postala je, da natančno razmisli, kako bo:

Vse te razpoke v rokah, kaj so? Nič! Da mu morem danes kaj nesti, to je! Saj je rekel ondaj: Od vas, mama je, sladko, pa če je le skorjica črnega kruha... Ej, danes pa mu nesem šarkelj in soldov. Saj ne bo vedel, kaj bi od sreče...

Marija, glej, tako je moja mati preko Gorjancev šla.

Jaz pa sem bil tistikrat kamen, ki ga lučaš, pa ga ne boli; ki ob njem jokaš, pa izpije solze in molči. In sem udaril:

»Ne maram, nisem več vaš...«

V izbi nisem užgal luči. Dotipal sem postelj in vnovič legel nanjo. Ni bilo besede, ki bi jo moja mati našla. Kot Tvoj Jezus pod težkim križem, se je zrušila na klop.

»Glejte, mati,« sem rezal njeno srce, »tak sem, odkar vas ni bilo k meni: Ne molim; v loze grem, da kolnem tam sebe in vse ljudi. Nikomur ne verujem več; saj ni je resnice ne v cerkvi, ne v krčmi; ni je v barabi, ne v svetih ljudeh. Vse laže, vse goljufa. Gospod je z lece prišel k nam v krčmo; pil je in kvantaf. Pobožna devica pride iz cerkve — v semenj. V drenju se zgnete do izložbe in izmakne svilen robec. V vsakem človeku je hudič...«

Mati, komu naj še verjamem? Vi doma molite in verujete v vse, kar se na leci pove. Jaz ne morem več. Preveč sem videl laži; ta je izpodjedla v srcu, kar ste vsejali.

Zato nisem več vaš; tujec sem doma in vsem, ki ste v njem...

Ko bom našel resnico, ki bo brez madeža, se bom vrnil. Če jo resnica. Če je ni, potem je vaš sin umrl. Zakaj ste me poslali med volkove, ko še nisem bil lovec?

Mati, hodite z bogom, sina nimate več.«

In okrenil sem se v steno, teman kot noč v zimi. Mati pa je ob meni zajokala kot zapuščeno dete.

To sem storil materi, ko sem bil študent v mestu; v šesti šoli. Sedem let je od ondaj, zame pa je bilo včeraj in je danes in bo jutri; zakaj ta greh se zajè v srce za večno in strašno boli.

Februarske noči ni bilo več. Tudi one divje pesmi ne. Ali nikdar se ne bom umil, pa naj živim tisoč let; nikdar povlačil brazd, ki jih je ona noč v njeno obličje orala.

Ko bi me ti umila, žalostna Mati!

M. J. Lermontov — Venceslav Sejavec:

Kazaška uspavanka.

Spi, otroček moj prekrasni,
haji, hajó!
Tiho gleda mesec jasni
v tvojo zibelko.
Čakaj, da ti pesem spojem,
pesmico lepó,
da bo sen v očescu tvojem,
haji, hajó!
Terek*) skale se ovije,
pljuska motni val,
v breg se zli sovražnik skrije,
brusi meč svetla.
Tvoj je oče bil junak,
ljubil boj srčno;
spi, otroček, sen sladak,
haji, hajó!
Prišel čas bo, ko spoznal boš
moč svojó;
nogo smelo v stremen dal boš,
vzel si puškico.
V bojno sedlo boš imel
svilo uvezeno ...
O, da bi te sen objel,
haji, hajó!

Ti kazak junaški boš
z dušo vso,
vidim te, kako dajal boš
roko mi v slovo ...
Kaj bom gorkih solz prelila
v noč bridkó.
Tiho te bom tolažila,
haji, hajó!
Z žalostjo se bom pojila
težko čakala,
dneve vse bom premolila,
v noč bom plakala.
Mislila bom: Revež, v dalji
sam trpi hudo ...
Spi, saj skrb te ne mori,
haji, hajó!
Ko te bom med svet pustila,
angel moj,
k Bogu bom molila,
da bo šel s teboj —
in da neseš v boj opasni
mamico s seboj ...
Spi, otroček moj prekrasni,
haji, hajó!

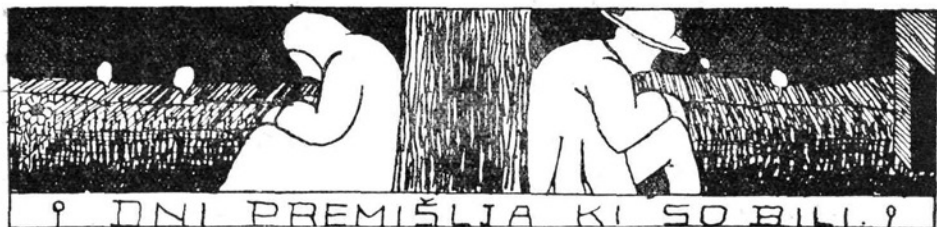
Branko:

Kraško dekle.

Pred znamenjem čakam medenih besed
in kroženje zvezd v plamenečih očeh,
v srce pa me boža tvoj radostni smeh.
Narahlo me božaš,
vsa solzna ihtiš.
Odkod ta sprememba
v obličju je tvojem?

Ali nisem bolest vseh cvetočih ograd?
Ali nisem pozdrav vseh rdečih dolin?
Ali nisem izraz vseh prečnih globin?
Ali nisem iz Krasa vzcvetelo dekle?
Pred znamenjem moli ena bolest,
rastoča iz dveh trpečih teles.

*) Reka v Kavkazu.

Franc Rupnik:

IZ DAVNIH DNI.

»Rastita in množita se in napolnita zemljo!« (I. Mojz. 1, 28).

DANES je človeški rod razširjen po vseh delih zemlje. Po raznih znakih n. pr. po barvi kože, las in oči, po obliki lobanje, nosa, las i. t. d. se loči v mnogo plemen. Zlasti očitna je razlika v barvi kože, po kateri poznamo belo, rumeno in črno pleme. Zato se nam vsiljuje vprašanje: ali niso morda ta človeška plemena od prvega začetka različnega rodu, ali pa izhajajo vsa od enega skupnega očeta od enega prvega človeka na zemlji?

Sv. pismo pripoveduje, da je bil Adam prvi človek, kajti v začetku mu »ni bilo najti tovarišice njemu podobne.« (I. Mojz. 2. pogl.) Zato je tudi odločen nauk katoliške vere, da je Adam prvi oče vseh ljudi na zemlji.

A tudi svetna veda priznava, da so vsa ljudstva enega rodu. Znani naravoslovec Darwin, ki je sicer skušal spraviti resničnost svetopišemskih poročil popolnoma ob veljavo, navaja za enotnost vsega človeškega rodu tri poglobitvene dokaze: 1. velika podobnost vseh plemen v bistvenih znakih človeka (telesna postava in oblika udov, telesno in duševno življenje); 2. nezmanišana rodovitnost zakonskih zvez med člani različnih plemen; 3. drobne prehodne stopnje od enega plemena do drugega, tako da ni mogoče nikjer začrtati meje, katera ljudstva spadajo n. pr. še k belemu in katera že k črnemu ali rumenemu plemenu. Zlasti ta zadnja točka je najljepši dokaz, da mnogovrstna človeška plemena niso drugega kakor veje enega skupnega debla. Po dolgotrajnem razvoju v teku tisočletij so nastale vsled vpliva podnebja ali različnega načina življenja razne nebitvene spremembe. Omenim samo barvo kože ki je odvisna od posebnih barvilnih zrn (pigment) v koži; te pa se izpreminjajo po solnčnih žarkih ali življenjskih okoliščin.

Toda če so vsi rodovi na zemlji potomci enega prvega očeta, kako pa je potem mogoče, da so že iz davnih časov ljudje razširjeni po vseh delih sveta, po samotnih otokih sredi širnega morja. Ko je l. 1492. prvi Evropec Krištof Kolumb na ameriška tla, je našel tam gosto naseljeno domače indijansko pleme. Kako je moglo človeštvo iz skupne očetove hiše prebroditi širna morja v Ameriko in daljne otoke?

Najprej: kje je domovina človeštva?

Sv. pismo nam pripoveduje o vrtu veselja, ki ga je Bog zasadil za človeka; mi mu pravimo »raj«. Gotovo ne smemo misliti, da je bil samo

nekaj metrov dolg in širok vrt; ta vrt veselja je obsegal celo deželo. Njeno zemljepisno lego določajo imena štirih rek, ki so namakale raj in tekle nato skozi sosedne dežele. Če bi vedeli, katere današnje reke se značijo z onimi svetopisemskimi imeni, bi tudi vedeli, kje je bila rajska dežela prvega človeka. Toda od tistih štirih rek je gotov samo današnji Evfrat v Aziji, druge tri pa iščejo eni v Aziji, drugi v severni Arabiji. Po tisočletjih so se pač izpremenila imena rek, a mogoče je tudi, da so nekatere reke usahnile in izginile. Danes torej ne moremo natančneje zvedeti, kje je bil raj. Ali bo sploh kdaj človek našel tisti kos zemlje, kjer sta prva dva človeka živela v rajski sreči, da bi tam objokoval svojo usodo kakor Judje ob zidovih jeruzalemskih?

Svetna veda se vedno bolj nagiba k mnenju, da izhaja vse človeštvo iz Azije. Sili jo k temu zlasti dejstvo, da se najdejo vsa najstarejša kulturna središča v Aziji in njenih obronkih. Ožje domovine človeštva pa se ji še ni posrečilo najti.

Kako se je človeški rod razširil po vseh delih zemlje?

Ko se je ljudstvo v prvotni domovini razmnožilo, so se posamezni rodovi selili v druge dežele in tako vedno dalje in dalje. Po izkopinah človekovih ostankov in izdelkov njegovih rok je danes dognano, da je bil v diluvialni dobi (t. j. ob vesolinem potopu) človeški rod že razširjen po srednji in južni Evropi, po severni Afriki, po srednji in Mali Aziji in po Prednji Indiji. V naši bližini so našli veliko kosti enega najstarejših človeških plemen v Evropi — pri Krapini na Hrvatskem. Marsikje so pa v zemlji ali v jamah še skriti sledovi človeka iz starodavnosti in bi mogli, če bi jih našli, vedno bolj preganjati temo, ki pokriva zgodovino nekdanjih rodov.

Če si hočemo razložiti razširjenje človeštva po Ameriki in daljnih otokih, moramo vedeti, da so bili pred davnim časom deli sveta v drugačni medsebojni zvezi kot so danes. Nemški učenjak Alfred Vegeuer je po temeljitem raziskovanju prišel do zaključka, da je bila še pred nastopom človeka na zemlji Amerika združena z Evropo in Afriko. Najprej se je južna Amerika odtrgala od Afrike in od nje polagoma oddaljila, pozneje se je tudi severna Amerika odtrgala od Evrope, a je bila še v diluvialni dobi po severnih otokih (Labrador — Nova Fundlanska — Irsko in Angleško, pa tudi Grenlandsko in Islandsko) v bližnji zvezi z Evropo. Sicer bi bilo mogoče, da so se prvi ljudje v Ameriko preselili iz Azije čez ozki Berengarjev preliv, a nekateri posebni telesni znaki indijanskih rodov kažejo bolj na to, da je prišel prvi človek v Ameriko iz severne Evrope takrat, ko sta bila ta dva dela sveta še bližje skupaj. Tudi postaja danes vedno bolj jasno, da je bila nekoč v Mehiki (Amerika) iste vrste omika kot na Kitajskem (Azija); torej je moral biti kak neposreden prehod od tukaj tja. Enako kaže sorodnost poolinezijske omike (t. j. na avstralskih otokih) z južnoameriško (zlasti Peru) na nekdanjo zvezo teh ozemelj.

Če se danes včasih zgodi, da se kje kos suhe zemlje pogrezne v morje ali sredi morja pokaže otok, se nam ne sme zdeti čudno, da se je v teku dolgih dob izpreminjalo površje zemlje in morja. Kdo ve, koliko zemlje zalivajo danes morski valovi, ko je nekoč živel na nji človek in po nji prodiral dalje v nove dežele.

(e — i — i).

PRIMOŽ TRUBAR.

MIHA Trubar, mlinar v Raščici na Dolenjskem, je dobil leta 1508. sina, ki so ga krstili za Primoža.

Primož je bil kaj nadarjen, zato ga je poslal oče na Reko, kjer je bil še leta 1521. V tistih časih so Turki vdiral v naše dežele in ker je bila Reka v stalni nevarnosti, jo je Primož pustil in odpotoval v avstrijski Salzburg.

Ker ni imel ob čem študirati, se je Primož vrnil, a kmalu nato ga je sprejel k sebi tržaški škof Bonomo, pri katerem se je učil za mašnika. Trubar je služil škofu kot sluga, obenem pa je bil pevec v stolni cerkvi sv. Justa. Tačas je bila škofijska palača sto korakov pod stolnico, v rebrski ulici, ki ji še danes pravijo via Bonomo.

Škof Bonomo je pridigoval v laškem in tudi slovenskem jeziku, pri čemer ga je Primož poslušal. V stolnici sv. Justa se je pridigovalo slovenski še proti koncu preteklega stoletja. Zadnji slovenski pridigar je bil častiti g. Ivan Slavec, ki je sedaj stolni kanonik in generalni vikar tržaško koprške škofije. V tej cerkvi slovi bratovščina žalostne Matere božje, kateri so pripadali Slovenci v velikem

številu, kakor je razvidno iz starih imenikov.

Pri škofu Bonomu se je Trubar učil in pripravljaj za mašnika božjega. Da bi se nadarjeni Primož še bolj izobrazil, ga je dobri škof poslal na Dunaj. Ko se je vrnil, ga je škof posvetil in nastavljal za dušnega pastirja v Laško na Štajerskem. Tako imeniten pridigar je bil, da so ga, ko je bil 27 let star, poklicali v Ljubljano, kjer je postal stolni pridigar. Toda deželni glavar ga ni maral. Da bi ne imel sitnosti, se je Trubar preselil v Trst. Kmalu se je vrnil v Ljubljano, kjer je postal kanonik in spet stolne cerkve slovenski pridigar.

V tistem času se je jel iz Nemčije širiti protestantovski ali luteranski nauk, ki je sicer imel Kristusa za Boga, in je tudi mnoge druge resnice držal, pač pa je zametaval razne uredbe Cerkve, tako je na primer zahteval, naj bo duhovnikom dovoljeno, da se oženijo.

Trubar se je oprijel novega nauka in ga začel s prižnice razglašati. V stolni cerkvi je govoril zoper romanja in zlasti proti zidanju svetogorske cerkve, ki so jo ta čas gradili.

Ljublianski škof Urban Tekstor, pravzaprav Urban Tkalec, kraški rojak, mu je ugovarjal, češ, ti si bil posvečen, da boš oznanjal nauk Cerkve, ne pa svojega. Ker se Trubar ni vdal, ga je škof zavrnel in posvetno oblastvo ga je 39letnega velelo ujeti in zapreti. Toda Trubar je ubežal na Nemško, se ondi oženil, imel štiri hčere in tri sine, ter opravljal službo luteranskega župnika.

Ker se je med tem luteranstvo na Kranjskem okrepilo, so pa 53letnega spet poklicali v Ljubljano, kjer je bil za nekakega škofa slovenskih in nemških luteranov. Štiri leta kasneje ga je posvetno oblastvo izgnalo in tedaj se je Trubar za stalno izselil in živel do smrti na Nemškem. Le še enkrat je prišel na obisk v domačo deželo, posetil rojstno vas in hišo, ki jo še danes kažejo. Umrli je v Derendingenu v starosti 78 let.

Nemci so Trubarja močno cenili. Na grobu mu je govoril eden najbolj imenitnih luteranskih duhovnikov. Njegovo truplo počiva pred derendingško cerkvijo. Nemci so mu kmalu postavili lep spomenik. ki je 2½ m visok. Nemški učenjak Martin Crusius pa mu je sestavil nagrobni napis, ki se v slovenskem prevodu takole glasi:

»Mož v tem grobu leži, mož svet iz slovenskega roda,
Primož, ki bil je glasnik Kristusa svojega zvest itd.«

Nato pa:

V jezik domači on prvo prestavil je svete bil knjige,
božjo besedo glasil daleč na vzhodni je kraj.
Oče sirotam je bil in gostom prijatelj, podpornik,
delo, življenje, kako bilo je vredno časti!
Hrabro se je bojeval in modro končal je življenje,
hranil je nauk čisto, ki ga je vedno učil.

Kako naj sodimo Primoža Trubarja? V naši zgodovini so ga nekateri obsodili in v nič deli drugi pa niso mogli prehvaliti. Kaj pa mi? Njegove vesti mi nismo sodniki, on je božjo sodbo prestal pred 342 leti, in mi kot kristjani mu moremo le dobro želeti. Pač pa smemo objektivno soditi njegova dejanja. Kot katoličanom je žal, da Trubar ni vztrajal v cerkveni disciplini in od tam na legitimen način skušal odpraviti, kar se mu je morda zdelo krivega. Obžalovati moramo, da je zavrgel mnogo katoliških naukov in obsodil Cerkev, ki jo je sam Kristus ustanovil. To je eno.

Kot Slovenca pa, ki ima za našo prosveto velikanske zasluge, Trubarja spoštujemo in se njegovemu spominu klanjamo. Avgust Pirjevec pravi v knjigi »Slovenski možje«, ki jo je lani izdala Družba svetega Mohorja na Prevaljah, da je Trubar »oče slovenskega slovanstva«.

Primož Trubar je bil prvi Slovenec, ki je dal tiskati slovenske knjige. Ko je v 22 do 39 letih svoje starosti še na Slovenskem pridigoval, je — kakor sam piše — »pogostoma vzdihoval in klical k Bogu, naj se usmili revnega in dobrosrčnega slovenskega ljudstva, naj mu izkaže milost, da bi se tudi slovenščina pisala in čitala in bi se sveto pismo in druge krščanske knjige v slovenski jezik prevajale.«

Knjige izdajati, to ni bilo tačas tako lahko ko dandanes, ko je v vsakem mestu po več tiskarn, ko so knjige v primeri s tistimi časi prav po ceni, in ko znajo vsi ljudje brati! Takrat slovensko ljudstvo — s kako izjemo — sploh ni znalo brati. Trubar pa je spisal abecedarij, nekako prvo berilo ali Prve korake ter dal knjigo tiskati, da bi se mogli ljudje počasi kaj učiti. Potem je izdal katekizem. Ko je Trubar videl, da njegov trud ni zaman, se je lotil prevoda svetega pisma in je tudi precéj dal na svetlo. Trubar je skladal tudi cerkvene pesmi in je izdal prvi slovenski koledar, prvo pratiko.

Le poglejmo, kako je Trubar pisal!

»Inu per tim vas vseh vtim Boshym (božjim) Imenu sueisto (zvesto) prosim in inu opominam, de Vi nerporej vissoku sahualite Gospodi Boga, sa letò dobruto inu sa ta velik dar Boshy . . . kir se ta nash (naš) Jesik (jezik) tudi pishe (piše) inu druka.«

Oglejmo si eno Trubarjevo pesem, na primer »Bog Oče«. Postavili smo jo radi hitrejšega branja v novi pravopis.

Bog Oče, bodi pri nas,
kadar nam bo vmreti.
Našo revo, žalost znaš,
Turk in vrag nas hto požreti.
Oh, tu skaži tvojo moč,
ne pusti nas zatreti,
vragu in lažem verjeti,
hudo smrt in konec vzeti.
Bodi nam zvesta pomoč,
stoj nam vselej na strani,
v pravi veri nas ohrani,
pred turško silo brani.
Bodi ščit naš dan in noč,
sliši ti nas, ljubi Oče Bog.

Večkrat smo slišali omeniti, da je Valentin Vodnik spisal prvi slovenski koledar, a to ni res, ker nam je Trubar že leta 1557. pripravil prvi koledar. V koledarju prvič beremo imena za mesece: prosimic, sečan, sušec, mali traven, veliki traven, rožni cvet, srpan, kimovec, jese-
nik, kozoprsk, listognoj, gruden.

V koledarju je pesmica, ki pove, kdaj

»se dobru vreme, sima, spomlad, lejtu,
jessen inu te kvatre zazhneio.«

Na večer rudeče nebo,
pomeni vreme bo lepo.
Svet Klemen zimo daje,
Petrov stol spomlad izgane,
sveti Urban ta letuje,
sveti Jernej jesenuje.
Po Luciji, po vinkoštih,
po vpelnici, malih križih,
vselej na to prvo sredo
vsake kvatre semkaj gredo.

Trubar ni ostal osamljen, marveč je bil le začetnik nove dobe, ki nam je dala Jurija Dalmatina, ki je prvi preložil celo sveto pismo v slovenski jezik leta 1584., torej še dve leti pred Trubarjevo smrtjo. Istega leta je Adam Bohorič izdal prvo slovensko slovnico. Tako smo s Trubarjem Slovenci stopili v krog kulturnih narodov.

Trubar je bil tudi prvi slovenski šolnik. Ko je organiziral v Ljubljani luteransko cerkev, in je vpeljal slovensko bogoslužje, je kmalu vedel, da potrebuje domačih duhovnikov in zato je bilo treba domačih šol. Pod njegovim vplivom so jeli snovati po deželi šole, in sicer po

vaseh nekake ljudske šole, v katerih so se učili pisanja in branja ter katekizma, po trgih in mestih pa višje šole, v katerih so poučevali tudi latinsko in nemško.

Luteranstvo med Slovenci se — hvala Bogu — ni ohranilo, le na Koroškem je še nekaj vasi protestantovskih; v tem pogledu je Trubarjevo delo kmalu izmrlo. Kar pa je Trubar naredil za slovenski jezik, za slovensko šolo in knjigo, to bo ostalo in bo oznanjalo Trubarjevo slavo, dokler ne bo legel v grob zadnji Slovenec.

Julka:

BOG — MATI.

Mala Tinka je bila sirota. Pred meseci so ji pokopali zlato mamico. Deklica je vsled hude žalosti nevarno zbolela. V bolezni ji je stregla stara teta.

Proti večeru je otrok postajal nemiren. Uprl je svoje očke v teto. Ženica je pobožala vročo glavico uboge Tinke in jo tolažila: »Nikar ne obupaj, Tinka! Saj je nebeški Oče tako zelo dober!«

Otrok je živo pogledal in vprašal: »Teta, ali je Bog moški?« — Kakšno vprašanje! »Duh je, otrok moj, sam duh, neskončno dober, pa neviden. Zakaj pa vprašuješ tako čudno?«

»Zato,« je odvrnila Tinka, »ker so moški tako divji. Oni se koljejo v vojski, pretepajo se med seboj in nimajo nič srca za reveže. Kolikokrat so pijani! Ko se vračajo iz gostilne, kolnejo in se tepejo. Saj je tudi moj oče pretepal mamo, da je umrla. Zato sem mislila, da Bog ne more biti moški. Kaj ne, da je Bog mamica?«

Teta je molčala. Velika solza ji je zdrknila po velem licu. Nebeški Oče je v neizmerni ljubezni, kakršne nima nobena mati, še isto noč rešil ubogo Tinko bednega življenja.

Venceslav Sejavec:

Joj, da morem . . .

*Joj, da morem, bi igral
bridko pesem v violino,
vanjo zlil bi
ogenj krvaveči — svojo bolečino.
Trepetajo roke moje od nemoči . . .
Od bolesti sem omoten,
ni rešenja . . .
Usmili Kristus se presveti,
najzvestejši, mojega trpljenja . . .*

Prijatelj!

Vem, da mi ne boš zameril, če Ti odkritosrčno povem svojo sodbo o Tvojem drugem pismu, ki si mi ga poslal. Bogate misli imaš, samo urejene niso! Tožiš nad kristjani in krščanstvom, češ, da se je omehkužilo in postalo zunanje. Še več si zapisal: Zdi se mi, da je krščanstvo v zadnji vojni doživelo poraz. Dragi, predrzen si v sodbi! Poslušaj, kaj mislim glede tega jaz in potem — sodi!

Kristjan je listi, ki v življenju izpoveduje neuk Kristusov.

Nekoč je prišel h Kristusu učenik postave, ki ga je skušal in rekel: »Učenik, kaj naj storim, da prejmem večno življenje?« On pa mu je rekel: »Kaj je pisano v postavi? Kako bereš?« Odgovoril je: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in z vso dušo in z vso močjo in z vsem mišljenjem, in svojega bližnjega kakor samega sebe.« In rekel mu je: »Prav si odgovoril; to izvršuj in boš živel!« (Luka, 10.) Značilni lastnosti pravega kristjana obstojata torej v ljubezni do Boga in v ljubevi do bližnjega. Ker Ti je v izpodbito zlasti druga zapoved: ljubi bližnjega, se bova porazgovorila o njej. Poslušaj in misli!

Sin Zebedejev in Salomin, Janez iz Betzajde, katerega je Gospod posebno ljubil in mu dovolil, da je slonel na njegovih prsih ter čuval božjo Mater, je zapisal v svojem prvem pismu, in sicer v četrtem poglavju: »To zapoved imam od Boga, da vsakdo, ki ljubi Boga, ljubi tudi svojega bližnjega. Če torej kdo trdi, da ljubi Boga, pa sovraži bližnjega, je lažnik!«

Veš, kaj sledi za kristjana iz te zapovedi? Vsak človek, pa najsibo reven otrok, razcapan berač, usmiljenja vredni norec v blaznici — je tvoj brat! Kakor hitro dozna kristjan to veliko resnico, se mora v njem pojaviti novo mišljenje. Človek, ki Ti je bil včeraj še tuj, indijerenten, neumen, zabiti, odbijalen — je danes Tvoj brat. Umevno, da si ga včeraj prezrl, zaničeval, bil do njega hladen: od trenutka, ko si doznal, da sta oba sinova istega Očeta, Ti je preziranje in zaničevanje šteto v gréh.

Ko se je naš Gospod poslavljal od učencev, jim je prisrčno govoril takole: »Otročiči, še malo časa sem med vami. Novo zapoved vam dam: Ljubite se med seboj! Kakor sem jaz vas ljubil, se tudi vi med seboj radi imejte. Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako boste imeli ljubezen med seboj! (Jan. 13.)

Ali veš sedaj, prijatelj dragi, kakšen je vidni znak učencev Kristusovih, ki se zovejo kristjani? — Da se ljubijo med seboj! Če boš torej naletel na človeka, ki pravi, da je dober kristjan, ker je velik prijatelj z duhovniki in vpisan v vse znane bratovščine — nikar hitro ne verjemi! Poglej, če je njegovo krščanstvo pristno. In po čem boš to spoznal? Opazuj ga, kako se obnaša do bližnjega! Če je obrekljiv, naglih sodb, brezobziren, trd do revežev, je njegova pobožnost zunanja in spačena. Zakaj spački so: solnce, ki ne sveti, studenec, ki vode ne daje, ogenj, ki ne greje in — ljubezen do Boga, ki ni zvezana z dejavno ljubeznijo do bližnjega. Krščanstvo brez ljubezni do bližnjega je suha roža, ponarejen diamant. Navidezno lepo — a pristno ni! Če torej kdo pravi, da ljubi Boga, pa sovraži bližnjega — je lažnik!«

Koliko laži-kristjanov je na svetu! Misli si, da bi vsak, kdor se ima za kristjana, pa je napram bližnjemu brez srca, prevzetan, opravljiv itd., moral nositi 14 dni pred seboj palico in na palici tablico z napisom: »Lažnjivec!« (Po izjavi sv. Janeza, I. 4, 20.) Koliko takih tablic bi romalo po svetu! Da Ti pa ne bo treba nositi take tablice, si ta izrek zapiši v listnico ali na vizitko, ženske pa naj bi si ga dale vrezati v zapestnico, ročno uro ali v ogledalo. Kaj ne, Tone, kolikokrat bi bil ta očitek upravičen!

Če presojava moderni svet, bova v resnici uvidela, da je med sodobnimi kristjani zelo malo ljubezni. Takrat, ko je bil spomin na božjega Učenika in na njegov nauk še gorak — mislim na prve kristjane — je bila tudi zapoved o ljubezni do bližnjega gorka. »Glejte, kako se ljubijo med seboj!« tako so vzklikali pagani in občudovali mučeniške cvetke prvih krščanskih vekov, ki so cvetele v neoskrunjeni, dejavni ljubezni med trnjem paganskega suženjstva in sovraštva.

Naši časi kažejo v splošnem neprimerno bolj žalostno sliko. Narod se dviga zoper narod, delodajalec zoper delojemalca, gospodar zoper hlapca in obratno. Kako bo stal 20. vek pred sodbo, ko nam bo Gospod našteval: »Lačen sem bil, pa mi niste dali jesti, žejen sem bil, pa mi niste dali piti, popotnik sem bil, pa me niste sprejeli, nag sem bil, pa me niste oblekli, bolan sem bil in v ječi, pa me niste obiskali!« In tedaj mu bodo odgovorili moderni kristjani: »Gospod, kdaj smo te videli lačnega ali žejnega ali popotnika ali nagega ali bolnega ali v ječi in ti nismo potregli?« Takrat pa poreče Gospod: »Resnično, povem vam: Česar niste storili kateremu teh najmanjših, tudi meni niste storili.« (Mat. 25.)

Tak je Kristusov nauk in po njem bi morali živeti oni, ki pravijo, da so kristjani. Če torej trdiš, da je krščanstvo doživelo v svetovni moriji polom, sodiš napačno. Ne krščanstvo, dragi moj Tone, temveč mnogi kristjani so pokazali, da je v njih omrznil nauk Gospodov in zledenela ljubezen do bližnjega. Nauk bo ostal vedno isti: resničen in božji — le mnogi moderni kristjani so se mu odtujili. Saj veš, kako je v vojnah! Bijejo jih iz prešernosti in največ radi denarja. Toda v vsem evangeliju ne najdem enega mesta, kjer bi bilo zapisano, da je dovoljeno ubiti bližnjega radi denarja! Čemu sta se klala človeka, ki se nikdar preje nista poznala, čemu so se streljali ljudje, ki si osebno nikdar niso storili ničesar žalega! Oba sta bila krščena, oba sta se učila zapoved Gospodovo, ljubi bližnjega, kakor samega sebe! — Nauk božji so omračile strasti človeške. Razumel boš sedaj, zakaj je bridka in usodna ona tiha vojna, ki jo diplomatično vodijo narodi med seboj. Narodnosti so dali prvo mesto in Kristusa vrgli v kot. Zato je v naših časih treba kristjanu res pravega junaštva, da javno izpove: Prvi je Kristus in njegov nauk, nato šele narodnost. Vez bratske ljubezni je za kristjana večja, kot vez jezika in krvi.

Pomisli! Tristo milijonov katoličanov je na svetu. Po vseh državah jih najdeš. Ko bi vseh 300 milijonov umelo Kristusov nauk in energično zahtevalo, da se uveljavi zapoved, ki jo je dal Gospod: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe, pa bi ponehalo sovraštvo med narodi in mir bi bil zasotavljen. Mnogi kristjani so umazali Kristusov monogram in v današnjih dneh malikujejo pred narodnimi bogovi. Narod je ločen od na oda, globoki prepadi zijajo med njimi. Most med prepadi more sezidati le živ Kristusov nauk: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Da Kristusov monogram zopet dobi svojo veljavo, zato delajmo že v družinah in med prijatelji. Kako naj to apostolsko delo vršimo, Ti bo pa prihodnjič opisal

Tvoj

prijatelj.

Zanimivo in poučljivo.

KAKŠNE VOJSKE NAS ČAKAJO.

Človeštvo je sito krvi. Dovolj grozot je preživelo v svetovni vojski. Veliko jih je, ki so mnenja, da je konec vojsk in da je bila svetovna vojska zadnja. Vendar vse povsod diši po smodniku. Čimbolj se oglašajo glasovi po miru, tembolj rožljajo sablje.

Navadno so se bojevale med seboj armade. Civilno prebivalstvo je med bojem ostalo doma in kvečjemu oskrbovalo bojevnike s prehrano in strelivom. V svetovni vojski je bilo že drugače. Številni zrakoplovi so letali več sto milj za fronto in vznemirjali prebivalstvo, ki je ostalo doma. Ljudje so preplašeni trepetali in se skrivali ter doznali važno izpremembo: moderna vojska ni več vezana na bojno črto.

Prva vojska, ki bo nastala, bo pa še neprimerno hujša. Zrakoplovi bodo prenesli moritev prav pred domača vrata in okrog tebe bodo sikale bombe, čeprav boš daleč za fronto. Sovražnik bo razgrnil nad deželo mrtvaški prst strupenih plinov, da se bodo ljudje dušili in cepali na tla kot snopje.

Angleški list »Science and Invention« pri naša sledeča razkritja o bodočih vojskah: Vojske v bodočnosti bodo vodili kemiki in ne več generali. Saj je znano, da ruska rdeča armada posveča vso pozornost kemičnim tovarnam za strupene pline. V prihodnjih vojskah si ne bodo stale več nasproti številne, oborožene armade, temveč dobo odločali večinoma stroji. Boji se bodo odigrali v glavnem v zraku. Pri teh bojih bo igral veliko vlogo daljnogled. Že sedaj so izpuščali v zrak letala, ne da bi bil en človek v njih. Vodili so jih potom radija. Dandanes ni več nobena umetnost, da bombardirajo mesta letala sama, pod vplivom radiozveze. Oni ki je iz opazovališč vodil zrakoplov, je mogel vplivati nanj, dokler ga je videl. Težava je obstojala le v daljavah, ko so letala skrile gore in ga operater ni mogel več videti. Tedaj ni bil popolnoma gotov, kam so bombe zadele.

Sedaj pa pripravljajo in popravljajo iznajdbe, s katerimi se bo odpravil tudi ta

nedostatek. Operater bo tičal v skritem opazovališču in stal pred kontrolno mizo. Pred seboj bo imel šest tabel, na katerih bo zapisano: vzhod, zahod, jug, gori, doli. Da-leč v deželo bodo izpustili letalo, polno

Velike vaje angleške mornarice.
(Zrakoplovi obstreljujejo ladjo.)

bomb. Vodili ga bodo potom brezžičnega radioaparata. Aeroplan bo imel šest velikih »električnih oči«. Te oči bodo zrle navzgor, navzdol, spredaj, odzad, na desno in na levo. S pomočjo daljnogleda in radioaparata bo lahko zasledoval operater zrakoplov ravnotako, kot bi bil sam v njem. Opazil bo takoj, ako bo zletelo sovražno letalo nad njegov aeroplan in bo s pripravami potom radija ovil zrakoplov v neposredni dim, da ga sovražnik ne bo mogel več zasledovati. Bombe bo lahko vrغل na tla, kjerkoli bo hotel. V slučaju nevarnosti bo obrnil operater letalo in ga spretno umaknil pred preganjalci. S to iznajdbo bodo ohranile države več letalcev in pa časa, ki ga potrebujejo za vežbanje. Saj sta denar in čas dve najdragocenejši stvari pri vojskovanju.

Mogoče bodo iz grozot, ki jih bodo povzročile bodoče vojske, ljudje vendar izprevideli, da je bolje poravnati prepire pri zeleni mizi, kot pa na bojnih poljanah. žalostno pa je le, da iščejo narodi raje krutih tehniških iznajdb, kot pa nauk Kristusov, ki je učil vse narode in vse ljudi: »Otročiči, ljubite se med seboj!«

TELEFON BREZ ŽIC.

Petelinov Janez je zvedel iz »Čolniča«, da je mogoče slišati po zraku koncert iz Rima. Ko je zvečer legel v posteljo, se je hudomušno smejal! »Ne bodo me vlekli! Ta bi bila lepa, da bi jaz Petelinov Janez ležal v postelji in poslušal, kako pojejo in godejo v Rimu ali celo v Parizu! Pa kar po zraku in brez vstopnine! Kako je vendar to, da leta po zraku toliko pesmi in muzike, pa jo nikoli ne slišim. In kako je spet to, da se ne zmešajo vse te pesmi in godbe. Če bi pihala vanje vipavska burja, bi presneto hitro frčale na Kras! V uho naj me piše radio!« Tako je dejal, se obrnil na levo uho in z desnim še celo v spanju poslušal nebeško lepe melodije tam gor iz zlate Prage.

Presneti Janez! Ker si tako neveren, te povabim, da prideš enkrat v Gorico in se na lastna ušesa prepričaš, da je vendarle res, kar smo napisali. Da pa ne boš vedno rentočil, ti bomo to čudovito napravo nekoliko opisali. — V Domžalah blizu Ljubljane gradijo sedaj veliko hišo, ki bo imela visok stop in vse polno žic. Veš kaj bo to? Vse te naprave bodo služile kot oddajna postaja za radio. Semkaj se bodo zbirali glasovi in akordi koncertov v Ljubljani in te glasove bo postaja razposlala po svetu. Zato ne smeš misliti, da gre petje ali godba kar ven skozi okna dvorane in leti po zraku do vaše hiše, kjer ti sloniš v lini ter poslušаш vso to muziko. Potrebno je predvsem, da obstoje oddajne postaje, ki sprejemajo novice, pouk in umetnost ter jo raznašajo po svetu. Da pa ti slišiš vse te reči, ni dovolj, da greš na okno, temveč moraš kupiti takozvani sprejemni aparat. Opisati ti ga ne morem podrobno. Videl si že znabiti napetih nad nekaterimi hišami več žic (pa ne smeš misliti na telegrafске). Tem žicam pravimo »antene«. Te žice tresenje valovi in ker je z njimi spojen v hiši sprejemni aparat, čuješ glasove, če si natakneš na uho slušalko ali če ima aparat zvočni lij, kot gramofon.

»Kakšni pa so ti valovi in odkod pridejo?« tako me začudeno vprašuješ! Stvar je takale:

Spominjaš se gotovo še iz otroških let, da

ste radi metali kamenje v vodo. Zakaj? Iz onega mesta, kamor je padel kamen, so se začeli delati kolobarji, ki so se razširili po vsej vodi gladini. To si videl, kaj ne? Če bi hodil v šole, bi ti povedali, da je podobno tudi z zrakom. Ko človek izgovori besedo, se v zraku napravijo valovi, ki skoro istočasno priplavajo do naših ušes in tresajo v njih bobenček tako, da uho zazna posamezne glasove in sicer posebe.

»Prav! A kaj ima to opravka z radijem?« — Zelo veliko, dragi Janez! Dosedaj sva govorila o vodnih in zračnih valovih. Da radio niso vodni valovi, to veš, ker sicer ne bi prišli na streho do antene. Pa tudi zračni valovi to niso, pač pa so valovi etra!

»No, spet nekaj novega! Kaj je to eter?«

Neka posebna in skrivnostna snov je, o katerih učenjaki trdijo, da biva, čeprav ne vedo natančno kakšna je. Kakor ti je znano, sestajajo vsa telesa iz zelo majhnih delov, ki jim pravimo atomi in še manjši, ki se imenujejo elektroni. Med temi zelo majhnimi delci se razteza eter, podobno kakor so luknice v gobi napolnjene z zrakom ali vodo. Tega etra je polno svetovje. To eterično morje se giblje. Kako nastanejo valovi? Misli si govornika, ki govori. Zračni valovi se tresenje in prehajajo potom aparata, ki jih pošiljajo naprej, do antene. Tudi antena obstoji iz atomov in elektronov. Ko se začno gibati atomi in elektroni, zavolovi tudi eter, ki je med njimi in ti valovi drviyo bliskovito čez gore in reke in morja do hiš, na katerih so nape antene. Električni valovi, ki prihajajo iz daljave, so seveda silno slabi. Zato je treba, da jih sprejemni aparat okrepi s posebnimi električnimi žarnicami. Tedaj začnejo tresti ti valovi tenko železno ploščico v slušalkah, katere natakneš na uho. To tresenje zazna mrenica v našem ušesu kot glas. Seveda ti eterski valovi niso vsi enako veliki. Različne velikosti valov povzročajo oddajne postaje, ki ne smejo biti enako uglašene. Mednarodna komisija v Bernu je določila za vsako oddajno postajo določeno valovno dolžino. Prejemna postaja pa mora biti tako urejena, da se da hitro uglasiti s katerokoli oddajno postajo, rimsko, dunajsko, pariško i. t. d. Zato moraš v

začetku, ko dobiš aparat v roke preizkušaš ti, da najdeš oddajno postajo. Če le poznaš malo jezikov, pa boš takoj vedel, ali govori oziroma poje Čeh, Nemeč, Italijan ali Francoz. Mesta si potem zapomniš. Recimo, da hočeš poslušati koncert v Rimu. Preizkušaš posamezne dele aparata in jih uravnavaš. Kar na enkrat zaslišiš lepo petje, godbo, govor ali poročila. Povej mi, Janez, ali si kaj razumel? »Veliko nisem, pač pa bom vesel, da me povabite, ko bo začela delati oddajna postaja v Domžalah, da bom slišal, kako kaj pojejo v Ljubljani!« Dobro, kar pridite! Takrat boš videl in slišal česar ti nisem mogel dopovedati.

NA MORJU.

Opisal bi vam rad, kako smo se vozili z brzoparnikom po morju, vendar se bojim, da bo moj opis preokoren in za zemljane prepovršen! Pa naj bo: če meni ne boste verjeli, le pojdite sami na morje!

V Trstu je bil pripravljen velik brzoparnik. Dolg je bil 216 m, širok 21. Prav brez skrbi bi ga lahko postavili poleg štirinadestropnih hiš v Londonu. Moško bi se postavil dedec, češ: nič ne zaostajam za vami!

Kdo je s parno silo prvi vdihnil ladjam novo življenje, vas ne bo zanimalo. Če ne boste pozabili imen, vam omenjam Angleža Papina, ki je proti koncu 17. stoletja zgradil prvi parnik. Tovariši so mu ga iz jeze in nevoščljivosti razbili. Tako so si razbijali glavo še drugi inženirji. Škotski inženir Miller je spet poizkusil svojo srečo. Para je gonila zunanje kolo, ki je imelo več vreten, s pomočjo katerih se je parnik pomikal dalje. Toda mož je imel smolo! Vsa vretena so se mu druga za drugo polomila, kar ga je tako razdražilo, da je pustil parnik in inženirsko stroko ter postal poljedelec. Podjetni Amerikanci si niso gnali takih nezgod preveč k srcu. Delali in popravljali so, čeprav se jim je marsikaj polomilo. Šele ko je znani Ressel, ki je umrl v Ljubljani l. 1857. izumil mesto gonilnega kolesa velik vijak ob koncu ladje, ki se je zarival v valove in s tem porival ladjo naprej, so se začeli baviti s parniki kar na debelo. Dandanes jih kar mrgoli na širo-

kem morju in ljudje so se parnika navadili kot železnice.

Naš orjak je spravil v svoj trebuh kar 2000 ljudi. Koliko pa je moral požreti še vreč, zabojev, živeža, premoga! Visok je 25 metrov: 16 ga je zunaj, v vodo se pogrezne pa 9 m. Da imajo tudi notranji prostori dovolj zraka, so napeljeni v ladjo oddušniki (ventilatorji); to so dolge cevi, po katerih prihaja zrak v spodnje prostore. Te oddušnike opaziš že na krovu, ko ti s širokimi odprtini gledajo naproti.

Po mostiču smo stopili na ladjo. To vam je bil šum in hrup! Neprestano je ropotal stroj, kar naenkrat je utihnil. Tovori so bili pospravljeni, parnik je pripravljen za odhod. Zamolklo je zatulil rog v znamenje, da bo parnik kmalu odplul. Ne bom opisoval vrvjenja, jokanja, pozdravljanja, solz, objemov: kder tega ni videl, ne more tudi doumeti. Bridko je iti od doma v tujino iskat dvomljivo srečo. Še enkrat je zatulil rog, iz dimnikov so se privarili oblaki črne dima, most so dvignili, verige odpeli in navili na valje, ladja se je potresla, morje je zašumelo in parnik se je zazibal. »Z bogom zemlja!« Toda parnik je brezčuten in se ne meni za človeška čustva. Naglo se umika zemlja, vijak rije in se 80 krat zavrti na minuto, ima tudi soseda pomagača. En sam valj suče stroj ki ima 20.000 konjskih sil (tovorni vlak jih šteje kvečjemu 500).

Kmalu smo na odprtem morju — povsod samo brezbrežna voda. Kaj naj človek počne? Zamišljen sem sedel na krovu, dokler ni zazvonil zvonček in nas klical k obedu. Bogati potniki, ki se vozijo v I. razredu, imajo sijajno obednico in zelo dobro jed, drugi, ki smo bili revnejši, smo se zadovoljili z ubornejšo. Par dni po odhodu iz pristanišča se priklati morska bolezen, ki obrača želodce prav narobe. Človek se začne daviti in bljuvati, da se mu ribe smejejo. Takrat kuharji nimajo preveč dela. Ko se pa bolezen umiri, pride apetit in kuhinja ima spet dela čez glavo. Ladja ima vse udobnosti: kadiš lahko v salonu za kadišce, čitaš lahko v krasni čitalnici, še celo kapelico najdeš na parniku. Kako sem vožnjo končal, bom opisal pa prihodnjič.

Doma in drugod.

Iz Krščanskega sveta.

(Dr. J. L.)

STRAŠNO PREGANJANJE KATOLIČANOV V MEHIKI.

Žalostne vesti prihajajo že nekaj časa iz Mehike, kjer vlada novodobni Neron, predsednik Calles. Mož je eksponent svetovnega prostomiselnstva in zastopnik mednarodnih komunistov-boljševikov. Kar se tu dogaja je prava sramota za naše stoljetje. Framasonsko časopisje hoče sicer z molkom utajiti vsa grozodejstva, toda o njih ni nikakšnega dvoma, kakor ugotavlja meksikanski škof Orozco, ki živi sicer v Meksiki in je nedavno (26. dec.) izdal pastirsko pismo iz Washingtona. On biva sicer v Meksiki, a njegovo bivališče je iz razumljivih razlogov skrito. V pismu, ki so ga dne 26. dec. poslale preds. Združenih držav ameriške žene, javno protestirajo proti grozodejstvom v Meksiki. Izmed sto in sto slučajev navajajo zlasti tri. V nekem predmestju je bivalo 17 redovnic, te je vojaštvo obkolilo in odvedlo. vse v zapor. V mestu Tula so vojaki ustrelili prednico, druge sestre so onečastili in zaprli. V Tomazuli so aretirali župnika in mu odsekali obe roki, da ne bo mogel maševati več. V mestu Leon Guanajuato so zasačili duhovnika, ki je hotel poročiti katoliški par. Na mestu je bila vsa družba aretirana in brez procesa postreljena. V Meksiko City je bilo 17 duhovnikov na enkrat vrženih v ječo. Postavili so jih pred neko jamo na pokopališče in jih hkrati ustrelili, ker štirje niso bili še mrtvi, jih je poveljnik ukazal kar žive zakopati. V Toluki so ujeli mladega Bonila, ki je bil odgojitelj katehiztov. To je bil pravi apostol krščanskega nauka. Bilo je ravno veliki petek in vojaki so z njim uprizorili dogodek na Kalvariji. Privezali so ga na križ, uganjali grozodejstva, popoldne ob treh so ga ustrelili na križu. Ko so 23. nov. 1927 peljali na morišče p. Avgust. Pro, ga je spremljala množica 20.000 ljudi. Vsi so imeli v rokah rožni venec in klicali »slava Kristusu Kralju,

slava našim mučenikom.« S P. Pro so bili ustreljeni tudi trije katoliški mladeniči. — Kakor pri prvih kristjanih, postaja mučeniška kri seme novih kristjanov. Tako se je cel svet čudil, da se je zbralo na Marijinem svetišču v Guadalupi nedavno (12. dec. 1927) ogromno število vernikov (okoli 200 tisoč.) To nam kaže, da framasonski trinogi niso in ne morejo doseči svojega namena.

NA RUSKEM.

Boljševiška vlada širi in podpira na vse načine brezboštvo med ljudstvom. Naravno, da vsled tega silno rastejo zločini, zlasti med mladino. Statistika je tudi ugotovila, da je šolska izobrazba še zelo na nizki stopinji. Morali so radi tega dvigniti proračun za šolsko izobrazbo in sicer za prihodnjih 5 let se bo zato izdalo dva in pol milijarde. Do sedaj obiskuje le 60 odstotok otrok šolo.

Na Ruskem se je silno razpaslo žganje-pitje. Lansko leto se je popilo nad 160 milijonov gal. vodke. Poraba pive je zrasla v dobi 4 let za 400%, in poraba vina na 600%. Iz Moskve prihaja vest, da je pravoslavni sv. sinod papeža obsodil na smrt, češ da je denarno podpiral protiboljševiški pokret.

MED KATOLISKIMI SLOVAKI.

Velikanski razmah je napravilo letos med Slovaki največja in najstarejša književna organizacija namreč »družba sv. Adalberta«. Pridobili so letos nad 10 tisoč novih članov, in se je silno povzdignila s sodelovanjem duhovščine in pobudo škofov. Samo v eni apostolski administraturi v Tirnavi, šteje 20.000 članov. Poleg verskih in znanstvenih del, skrbi tudi za slovaško slovstvo. Sklenjeno je, da izdajo za ljudstvo pesmi slovaškega pesnika Jana Datela. — Lep zgled, kaj napravi s svojo požrtvovalnostjo tudi mal narod!

Hodil po zemlji sem naši . . . (Župančič.)

GROBOVI.

Na Gočah je umrl 19-letni *Ivan Vovk*, delavni član razpuščenega izobr. društva ter zlasti vneti telovadec. Že pred šestimi leti je nastopil v igri Garcia Moreno. Zadnji njegov nastop pa je bil 3. jul. lani pri tukajšnjem telovadnem nastopu. Takrat je že bolehal, toda iz velikega veselja do telovadbe ni maral odnehati. Nihče ni takrat mislil, da ga bodo točno za pol leta 3. jan. nekoli nižje pod telovadnim prostorom nesli tovariši telovadci na pokopališče k zadnjemu nastopu — v jamo. Bil je prav dober fant, nedolžno živahen, zelo ljubljen od tovarišev. Ker je bil tudi v fantovski Marijini družbi, zato smo prepričani, da ga je dobri Bog pridružil večno srečni fantovski družbi.

Kmalu za Ivanom Vovkom je zapustil 16. jan. solzno dolino zopet fant naših vrst 21-letni *Jožef Fejjančič*. Odlikoval se je v ljubezni do staršev, pridnem delu ter krščanskem življenju. Lani o Šmarnem dnevu je prišel od vojakov, kmalu potem pa je začel bolehati. V svoji hudi bolezni je bil zgledno potrpežljiv. Eden poleg drugega počivata dva pridna fanta. Naj bosta zgled drugim! — Pevski zbor jima je zapel več nagrobnic. Zadnja ob grobu je bila najbolj pomembna:

Z Bogom, z Bogom, brat predragi!

Oj, ločitev, težka si,

Saj to veš, preblagi,

da ljubili smo te vsi.

O, zakaj si smrt nemila

vzela ljubo nam srce,

cvetko drago zamorila,

vročje nam teko solze.

Cvetke smrt ni zamorila,

cvetje njeno še duhti.

Cvetko v raj je presadila,

ker na svetu varna ni.

Z Bogom, z Bogom, brat predragi!

Umrl je v *Mirnu Romano Roner* eden izmed naših najboljših fantov. Neizprosna smrt ga je ugrabila v sredo dne 1. febr. v 24.

letu svoje mladosti. Le osem dni je bil bozlan in že smo stali ob njegovem mrtvaškem odru. Potrta v dno duše in polni globeke žalosti smo gledali v njegov izmučen obraz, katerega smo bili vajeni gledati z veseljem izrazom. Ni še dolgo, ko je bil v naši družbi v društvenih prostorih, se zanimal za vse naše delo in z veseljem pomagal kjer koli je mogel. In ko nam je bilo društvo ukinjeno je bil skoro vsakdanji gost v naših družinah in se živo zavedal dolžnosti resnega in krščanskega mladeniča. — Ko smo ga spremili k večnemu počitku in mu poklonili cvetja, so nam bile oči solzne vsled težkega in hitrega slovesa a tolaži nas zavest, da imamo pri Bogu priprošnjika za vse naše reve in boli, ki jih je v vsakdanjem življenju dobro poznal. *Draugi Romano*, ostal nam boš v spominu, dokler bomo živi, saj si bil naš in z nami. Ta skromni spomin pa, ki Ti ga postavljamo v naše prosvetno glasilo, naj bo izraz Tvoje ljubezni do naše družine in »Čolniča«, ki si ga redno prebiral. Počivaj mirno v Gospodu, ki si ga v življenju častil in v zadnjih trenutkih našel v Njem popolno tolažilo.

Poroke. — Vsoboto 11. februarja se je poročil naš značajni prijatelj *Franc Humar* iz Banjšic z *Leopoldo Brezavšček*. V *Renčah* se je poročila *Marija Pregelj* z *Iv. Trošjar*, v *Batujah* je vzel *Vetrih Ivan* za svojo življensko družico *Angelo Ipavec*, v *Českavcu* pri *Šempasu* sta obhajala dne 17. t. m. poroko *Angela Košuta* in *Franc Bavcon*.

Vsem imenovanim prijateljem in prijateljicam, kakor tudi drugim naročnikom in naročnicam našega lista, ki so se letos poročili, iz srca želimo, naj bi jim bila življenska pot v božjem varstvu mirna in srečna!

Slovo. — Iz *Renč* je odšel v tujino eden najzgodnejših fantov — naš *Fr. Žigon*. S svetom in delom nam je stal vedno ob strani. Ob slovesu se mu najlepše zahvaljujemo za njegov trud in zgled ter mu želimo veliko božjega blagoslova!

V trudu in znoju.

Uterski vrh. — Mesto plesov in pijančevanja čitajo naši fantje knjige doma. Kako se izobrazujejo, so pokazali pri prosvetnih tekmah. Najboljše se je odrezal *Pavšič Franc*, ki je dobil prvenstvo. Tekmovali so še: *Carli Janez* (10 točk), *Oblak Štefan* (10 točk) in *Rijavec Franc* (9.5 točk). Pridnim in zglednim fantom častitamo!

Vrtojba. — V naši vasi je skoro nedeljo za nedeljo ples. Kar je značajnih deklet pa raje vzamejo v roko knjige in se marsikaj lepega nauče, kar jim bo v življenju brez dvoma koristilo. Pri tekmah so dosegle sledeče uspehe: *Batistič Pepca* (10 točk), *Faganel Silva* (10 točk), *Rogelja Hilarija* (9 točk) in *Zavadlav Franica* (9.5 točk). Zmagalki *Silvi Faganel* in pridnim tekmovalkam vsa čast!

Planina pri Vipavi. — »Čolnič« je prišel! Dolgo smo ga listali in prebirali ter našli v njem obilo zdravega in poučnega za našo mladino. Bolj ko bo preprost in domač, tembolj se ga bomo oklenili. Škoda, da se ponekod mladina raje udaja noremu veseljačenju, kot pa resni samoizobrazbi. Prosili bi vas, da odprete v listu kotiček za pojasnjevanje tujih besed, ki jih čitamo dnevno v časopisih. Bodite prepričani, da boste ustregli marsikateremu naročniku! — (Bomo sčasoma! Op. ur.)

Vrhpolje. — Pregovor pravi: Stara navada — železna srajca! Ker vemo, da so častitljive domače navade zelo važno vzgojno sredstvo, se lepih starih navad trdno držimo. Tako smo letos poslali sv. Miklavža od hiše do hiše. Med nauki in naročili ni pozabil tudi opozarjati, naj se družine naročijo na »Čolnič«. Škoda, da ste v listu izpustili »Pomenke«, ki so bili najbolj privlačni. Dekleta pridno čitajo in so si iz krasne knjige dr. Jeraja marsikaj zapomnile. Hudo nam je, da mora večina deklet iskati službe drugod. Vse prijateljice, ki so v službah po raznih krajih, najlepšepo zdravljamo!

Renče. — Število naročnikov na »Čolnič« smo letos pomnožili. Saj se ljudje radi naročajo, samo dopovedati jim je treba, kak-

šnega vzgojnega pomena je list za mladino. Zelo radi bi enkrat imeli duhovne vaje za fante, ker čutimo potrebo po notranji obnovi.

Dornberg. — »Naš Čolnič« je pri nas precej razširjen. Naročnikov bi bilo še več, a je dosti takih, ki pravijo: kaj to, saj ni za nas, ampak za otroke. A ko bi dotični le eno številko tega lista prebrali, bi ne govorili tega. Ne bom pretiraval, ako trdim, da čita »Naš Čolnič« z zanimanjem vsak izobraženec. Zatorej vsi na delo za naš list, ki je sicer majhen, a zlata vreden! — Dovolite mi, g. urednik, da malo pograjam tudi naše cerkveno petje. Vsa čast cerkvenemu pevskemu zboru in organistu, vendar si želim, da bi slišali s kora tudi kaj lepših, novejših skladb. Saj imamo tako lepe nove napeve in primerna besedila! Upam, da tudi to dosežemo, ker za božjo čast ne sme manjkati dobre volje!

Iz raznih krajev smo prejeli dopise, v katerih nam tožijo, kako katastrofalno je vplival razpust prosvetnih društev na moralno med mladino. Povsod tožijo nad razbrzdanimi in pogostimi plesi, katerih preje skoro ni bilo več. Na vse te dopise odgovarjamo: Z osebnim vplivom in zgledom dajte tovariše in tovarišice pripraviti zopet na pravo moralno, resno življenje, ki je v korist vasi, družinam in državi.

»Čolniču« je daroval g. *Humar Franc* 5 lir. Hvala lepa! — Kako, da ste na list pozabili o priliki porok?

Poljubinjcem. Radi potrujemo, da pisma v zadnjem »Čolniču« niso pisali poljubinski fantje, vendar ne vemo, zakaj bi se kdo jezil, ko je vendar *Ljubinj* tudi med dekleti dal zelo veliko naročnic »Čolniču«. Da bi bilo le povsod tako!

Prijateljem! Že večkrat smo zapisali, da raje čujemo o novih naročnikih na »Čolnič« kot pa o hvali. Ponekod so prijatelji častno izvršili agitacijo, drugod pa ne. Koliko denarja so zapravili marsikateri in marsikateri ta predpust. Pa tožijo, da ni denarja za »Čolnič«!

POŠTA.

Pečinski piše:

Predragi g. urednik! Pred vsem moram pohvaliti list. Prav tak je, kakor sem si ga jaz želel, po obliki in osebin. Samo priti bi moral v sleherno hišo. Marsikje sem spregovoril toplo besedo zanj in ga našim fantom in dekletom priporočal, pa ne veste, kako so trdi za dobro stvar. Za kajenje, pijačo in lišpanje ni škoda denarja, za »Naš čolnič« pa, ki je nam potreben, kot telesna hrana, je pa škoda žrtvovati mesečno boro lirco?!

Mogoče bi želeli par vesti iz naših krajev? Evo vam jih!

Odkar so naša društva ukinjena, se opaža, da je mladina bolj prosta = razigrana. Prej se je zbirala mladina v društv. sobi čez teden, bolj gotovo v nedeljo. Zdaj pa je dom mladine: gostilna. Pije se, pleše, umazano prepeva in govori. Ni izključena tudi — končna telovadba s pestmi. Kjer prej ni gospodaril ples, marveč lepo prosv. delo, se danes zopet vrinja ples med mladino.

Ne bilo bi prav, ako bi ne pogledal še v versko stran našega ljudstva. Kdor vedno ne živi v bližini, ne more napraviti prave sodbe. Jaz pa tudi v verskem oziru ne morem beležiti dobrih strani. Vse je nekam razboljeno, malobrižno za blagor duše. Molitev hira, peša, ko zvoní, se malokdo odkrije in moli, nedeljsko službo božjo obiskujejo marsikje ne radi potrebe duševne hrane, marveč je pač zbirališče fantov, kjer se lahko kaj pogovorijo. Človeka, ki ima še dobro ohranjeno vero, mora obiti dušna žalost, ko to opazuje.

Prebiram Vaše pismo v »Čolniču«, namerjano »Tonetu«, bojim se, da porečete tudi meni, da samo »jamram«. Saj priznam, da sem napisal samo slabo vse, žalibog, ko je pa dobrega tako malo. Kar sem napisal večlja, lahko rečem, za vso Tolmínsko, še posebej pa za našo planoto.

Ne rečem pa, da ne dobimo tudi še dobrih fantov in pridnih deklet, a redki so! — Odgovor! Priznam! A vendar, vem, da gnilo samo po sebi odpade, dobro ostane!

Poleg temnih očal, je treba vedno imeti še bele!

V. Andrejev nam je poslal pismo, ki za služi, da ga prečitajo vsi prijatelji. Glasi se takole:

Stari znanec Vam piše, da Vam pove sodbo v »Čolniču«.

Da! To je »Naš Čolnič«! Naš od vrh jam borja pa do dna. Naš od prve do zadnje črke... Pravo zrcalo naših duš, naših misli, želja, našega upanja in strahu. Kakor s svetle morske gladine odsevajo slončni žarki, tako odseva iz »Čolniča« naše življenje polno radosti, veselja, dela in bojev pa tudi polno biddosti, prevar, strtih upov, vničnih nad. — Prav tak, kakoršen je, tak se mi dopade! Tako času in razmeram primeren, da boljši ne more biti. Če bi bil drugačen, bi ne bil za nas, bi ne bil naš. Prvo, kar sem prebral je bilo pismo »Tonetu«. Res Tonetu — nam vsem Tonetom, ki v spominu na »dni pretekle« tarnamo in tožimo, kako je bilo včasih lušno. Kako tolažilna je misel, da je prošlost za nami, da so minili tisti lepi solnčni dnevi in z njimi tudi dnevi v katerih lahko rečem: Hvala Bogu, da so minili, dal Bog, da se več ne vrnejo. Res, ne smemo pozabiti, da preteklost ni vedno tako lepa kot jo vidimo v domišljiji. Bili so dnevi solnčne sreče, a bili so vedno tudi dnevi oblačni, temni, polni groze in strahu. Kako prav pravite: Proč z mislijo na preteklost, naša je samo prihodnost. Zato prosim, da nadaljujete s temi pismi in poučujete Tonete, Lojzete in Tinete, pa tudi Micke in Tončke. Zdi se mi, da so tudi one potrebne pouka. Pri nas se v tem oziru opaža taka potreba, kot le malo kje. Naši lahkoživci se že javno bahajo, da so naše »sladke golobice« po razpustu društva kar same priletele k njim, in celo rade plesale samo, da so jih povabili. Žalostno dejstvo je, da se nekatera dekleta, čutijo prostva vseh prepisov pravil in poslovnika, odkar ni več društva. Toraj le napišete tudi Mickam, Franckam in Tončkam, kaj primernega... Zelo me je zanimal članek: Iz davnih dni. Reči moram, da je taka razprava krvavo potrebna v času, ko nam od vseh strani vsiljujejo najrazličnejše razlage v postanku sveta in človeka. Zdi se mi pa, da bi bilo pametno, če bi člankar pričel s svetom in njega razvojem do tiste dobe

ko je nastopil človek. Jaz sem sicer že bral več članov in razprav raznih profesorjev (Pengov) a treba je pomisliti, da je med nami veliko ukaželjne mladine, ki ni še nič podobnega slišala in bi z veseljem poslušala, če bi se ji poljudno in na kratko povedalo, kako dolgi so bili svetopisemski dnevi, v katerih je Bog vstvaril vesoljstvo. Pregelj... Naše gore list. Naš po mesu in krvi, naš po duhu in srcu. Zato pa nam govori iz srca v srce. Glasnik nas samih. Čisto svoj, nedosegljiv in vendar čisto naš. Pa naj nam govori po ustih Tineta Staniča, Laharnarja, govori o Tolminskih grapah ali idrijski kotlini, vedno je glasnik našega

ljudstva, našega življenja...

Lepa je Magajnova »Vestalka«, v njej tiči zdravo jedro. »Svet brez Vestalk« gorje svetu, gorje našemu rodu, če nam moderni svet umori naše zorne devestalk«. Gorje nam če naša mladina ne bo znala čuvati ognja naše čistosti, sramežljivosti in poštenja! Spodtaknil, pa sem se ob besedi »lumin«. Ali bi se ne dalo najti naše besede? V naš Čolnič naše izraze! Tudi ostali drobiž mi ugaja. Reči moram, da je »Čolnič« res list za naše ljudstvo. Da! Bog, da bi srečno in varno plaval!

Marija morska zvezda naj ga vodi in varuje nezgod.

Zasoljene in zapletene.

NALOGE.

Prijateljem in prijateljicam, ki bi se radi vadili v dopisih, dajemo tri vprašanja:

1. Pojasni na zgledih iz domačega življenja pregovor »*Dvakrat da, kdor hitro da.*«
2. Kakšen konec slutiš v *Magajnovi poeziji* »*Gozdovnik*«?
3. Kaj pomenijo sledeči izrazi v *Pregljevi*

vih »Tolmincih«: siv mrč (str. 1.), globoko žekno (str. 1.), osebenkovati (str. 8.), znojno vzdušje (str. 10.), mistična predstava (str. 35), oblevno govoriti (str. 20), dehtivo zastidjena (str. 19), voza (str. 47.), vojska černidov (str. 249).

Najboljše odgovore bomo objavili in primerno nagradili, druge pa ocenili.

UGANKE.

UGANKE.

Rešitev ugank v prvi številki je naslednja: *Magični kot*: pero, enota, ropot, Otokar, ata, r. — *Posetnica*: Gospodična je železničarka.

NOVE UGANKE.

1. Kakšnega stanu sta novoporočenca: Tine Muk in Mara Kicel?
2. Kaj ima 60 let stara ženica, ako gre čez soški most proti Pevmi, na levi roki?
3. Ako so trije osli v hlevu, kateri izmed njih je najpametnejši?
4. Katera bolezen ni še nikoli divjala v nobeni deželi?

Imena uganekarjev, ki so poslali

pravilno rešitev, najdete na plat-

nicah.

Izbrani spisi I.

Kdor ni vrnil dosedaj »Čolniča«, se smatra za naročnika!